

МАКЕДОНЦИТЕ ВО АЛБАНИЈА И НИВНИОТ ОПШТЕСТВЕН РАЗВОЈ

ДЕЛ ОД ВИСТИНАТА ЗА МАЛА ПРЕСПА

Често пати се вели дека судбината на Преспа е слична ако не идентична на судбината на поделена Македонија. Имено, ако етничка Македонија е поделена на Република Македонија, Егејски и Пирински дел на Македонија, така и Преспа и Преспанското Езеро се поделени на три дела и припаѓаат на три држави: Горна Преспа припаѓа на Република Македонија, Долна Преспа припаѓа на Македонија и на Грција, а Мала Преспа припаѓа на Албанија.

Инаку, Горна Преспа го зазема северниот дел, Долна Преспа јужниот, а Мала Преспа југозападниот дел на Преспа. Тоа е засновано, бидејќи Горна и Долна Преспа ги одделува ридот Веќе кај Претор. Мала Преспа и Горна Преспа, пак, копнено се одделени со Пречна Планина, додека делот на Долна Преспа со Малото Преспанско Езеро од Мала Преспа ги одделува планината Сува Гора.

Мала Преспа или дел од Долна Преспа, како Преспанци ја нарекуваат, е географска област покрај југозападниот брег на Преспанското Езеро. Целата област се состои од десетина села коишто се организирани во Општината Пустец.

Мала Преспа како нераскинлив дел од Македонија беше дадена на Албанија по потпишувањето на Версајскиот мировен договор во 1919 година. Со овој договор заврши поделбата на Македонија меѓу Србија, Грција, Бугарија и Албанија и потоа започна ерата на денационализација, присилна асимилација и иселувањето на македонскиот народ од етничка Македонија.

Поглед кон Пустец и островот Мал Град

Денес, Македонците во Албанија имаат далеку поголема слобода и човекови права од Македонците во Грција и Бугарија, меѓутоа, сепак, тие се недоволни. А сè уште постојат бројни прекршувања на човековите права во Мала Преспа, Голо Брдо и Гора, како и на други места и градови ширум Албанија каде живее македонско население.

Притоа, треба да се нагласи дека по Втората светска војна и ослободувањето на дел од етничка Македонија, во лицете на Република Македонија, се водела посебна грижа за Македонците кои живееле во соседните земји и тие да се воспитуваат и образуваат на својот мајчин македонски јазик.

Тоа било изразено особено во периодот од 1945 до 1948 година во Пиринска Македонија и во Албанија, каде постоеле македонски училишта, книжарници, библиотеки, фолклорни групи и други институции со сите македонски национални карактеристики и белези.

Веднаш по војната Албанија побарала од тогашната југословенска влада да испрати учители за настава по македонски јазик во подрачјата во кои живеело македонско население. Наставниот кадар, пред сè, бил потребен во селата Туминец, Пустец, Долна и Горна Горица, Глобочани, Шулини и Зрновско, кои се наоѓаат во Мала Преспа, а припаѓаат во Корчанскиот регион, како и во селата Врбник и Церје во околицата Билиште, потоа во Лин, во поградечкиот регион и во други населени места.

Сите наставници – ентузијастички кои го ширеле, го обновувале, го чувале и го пренесувале македонскиот јазик, културата и традициите, особено на младите генерации Македонци во Албанија одиграле важна, ако не и најзначајна улога во афирмирањето не само на македонскиот литературен јазик, туку и на македонскиот народ на своите корени и на Република Македонија во целина.

Македонската православна црква „Св. Архангел Михаил“ во Пустец

Затоа, со право се вели дека наставниците по македонски јазик во Албанија и во Пиринска Македонија се значаен дел на мозаикот и темелот на литературниот македонски јазик, кој со својата кодификација станал еден од трите официјални јазици на тогашна НР Југославија уште од 1945 година.

Сето тоа се одвивало до периодот на Информбирото, кога сите учители по македонски јазик во Албанија биле отпуштени и вратени назад. Единствено учителот Никола Беровски останал во Албанија. Тој до својата смрт работел на ширењето на македонскиот јазик; напишал бројни учебници, граматика и други школски книги за Македончињата во Албанија, посветувајќи го својот работен век на неговиот мајчин јазик, кој се учел од прво до четврто одделение, а натамошното школување било на албански јазик.

За разлика од Грција и Бугарија, Албанија го признала постоењето на македонското национално малцинство на својата територија и немала негативен однос кон македонската нација во целина. Тоа било видливо и од нејзините уставни и други прописи, со кои барем формално на Македонците им се дозволувало да ги остваруваат своите национални и други права.

Меѓутоа, поради својата надворешна и внатрешна политика, Албанија во комунистичкиот режим не му дозволувала на македонското малцинство да комуницира со матичниот народ во Република Македонија. Затоа, со право се вели дека Македонците во Албанија биле разделени, но засекогаш останаа неодродени.

Денес, реалниот број на етнички Македонци во Албанија е оценет како поголем од 200.000 лица. Нивната најголема концентрација е во пограничните региони на Голо Брдо и Мала Преспа. Исто така, постојат голем број Македонци кои живеат во Тирана (околу 20.000), Поградец, Корча, Каваје и Елбасан..

Во Албанија имало и има голем број Македонци кои се врвни интелектуалци и поставени на различни општествени и други позиции и кои се дел од сегашниот и идниот прогрес на земјата. Во исто време тие се дел од македонската национална вистина на македонскиот народ и етничка Македонија.

Покрај Македонците во Преспа, македонско население кое после 1912 година, останало во пограничните делови на албанската држава е сконцентрирано, главно, во областите Голо Брдо и Гора (во Косово и во Албанија). Така, во Голо Брдо има 22 села а во Гора 9 села со чисто етнички Македонци, кои претставуваат дел од македонската популација во Албанија и значаен дел во етничкото шаренило на Балканот.

Македонците во овие делови на Албанија, од 1991 година по распадот на системот почнаа да се организираат во разни политички и културни друштва. Така, Македонците од Голо Брдо во 1991 година го формираа политичкото друштво "Братство" со седиште во Тирана. Денес постојат и македонското друштво "ПРЕГОР" од Поградец и македонското друштво "МЕД" од Врбник.

Радио Корча која има програма на македонски јазик е во функција од 1991 година, како резултат на создавањето услови по воспоставувањето на демократијата во државата и барањата на Социјално-политичката организација за заштита на правата на македонското малцинство во Албанија

Во март 1993 година се појави значајното политичко друштво "Мир", исто така со седиште во Тирана. Во 1992-1993 година се печатеше весникот „Мир“, едно од влијателните гласила во тој период, во кое зедоја учество голем број видни Македонци од Албанија. Меѓутоа, поради финансиски проблеми повеќе не се печати.

Единствената партија на Македонците во Албанија е Македонска алијанса за европска интеграција (МАЕИ). Таа во судскиот регистар беше запишана во јуни 2005 година. Првиот конгрес го одржа на 25 април 2009, додека вториот на 6. април 2013 година во Тирана. Македонската алијанса за европска интеграција се бори за унапредување на положбата, правата и слободите на Македонците во Република Албанија.

Исто така, друштво „Преспа“ во Пустец е формирано да ги заштити правата на македонското малцинство во Албанија со филијали во Тирана, Корча, Елбасан, Берат. Во рамките на ова друштво започна да излегува весникот „Преспа“. Неговото објавување има голема значење за функционирањето на здружението, како и за зачувување, збогатување и употреба на македонскиот мајчин јазик.

Во април 2008 година во Тирана се формира фудбалскиот клуб ФК „Македонија“. Потоа, во февруари 2009 година во Тирана е основано македонско друштво „Илинден“-Тирана., а во октомври 2012 година од ова друштво е формиран огранок во Голо Брдо со седиште во Требиште. Во 2011 година, пак, македонското здружение „Илинден“ во Тирана започна со објавување на весникот на македонски јазик „Илинден“. Овој весник денес има своја веб-страница. Тој игра значајна улога во информативната дејност на Македонците во Албанија, во Република Македонија и во светот.

Исто така, во 2012 година, македонското здружение „Сонце“ го лансираше порталот „Македониум“ на албански и македонски јазик. Од 2010 до 2016 година во Корча, локалната ТВ станица Кристал обезбеди музика на македонски јазик, како и емисии на македонски јазик на македонска продукција во Република Македонија. Во 2017 година на државната главна телевизија ТВШ започна програма на македонски јазик. Се емитува на македонски јазик пет пати неделно (понеделник, вторник, среда, четврток и петок) од 30 минути, од кои 5 минути се обезбедени главно со вести преведени на албански јазик и се емитуваат околу 25 минути песни од продукцијата на Македонската државна телевизија (MTV).

Пишува: СЛАВЕ КАТИН